

جهان انرژی

دانشکده مهندسی انرژی

تفسیر نموده:

تغییر مسیر چین از «سه گانه قدیمی» به «سه گانه جدید»

نویسندگان این شماره:

مجید رونقی، حسن راعی، و عباس ملکی

۱۶ اردیبهشت ۱۴۰۳

Brent Crude Oil (\$/b)		WTI Crude Oil (\$/b)	
26/04/2024 89.48	03/05/2024 82.96	26/04/2024 84.01	03/05/2024 78.11
<p>— Brent Crude</p>		<p>— WTI Crude</p>	
Henry Hub Natural Gas (\$/MMBtu)		Europe & Asia Natural Gas (\$/MMBtu)	
26/04/2024 1.60	03/05/2024 2.14	24/04/2024 9.10 10.44	01/05/2024 9.70 10.41
<p>— Natural Gas</p>		<p>— Dutch TTF Natural Gas — LNG Japan/Korea Marker</p>	

بهای معاملات آتی نفت «برنت» در روز شنبه به ۸۲,۹۶ دلار به ازای هر بشکه رسید. فاصله این قیمت تا هفته قبل از آن بزرگترین سقوط هفتگی ارزش نفت خام «برنت» از فوریه تاکنون است. علیرغم حملات گاه و بیگاه رژیم صهیونیستی به نوار غزه و سرزمین‌های اشغالی غرب رود اردن و به‌خصوص اخیراً رفح، تحولات ژئوپلیتیک در خاورمیانه به سمت آرام شدن پیش می‌رود. در بازار نفت این تحول به معنای کمتر شدن ریسک ژئوپلیتیکی و سیاسی در سومین منطقه تولید نفت خام جهان یعنی خاورمیانه تفسیر شد. مذاکرات مابین نمایندگان اسرائیل و حماس در قاهره جریان داشته و علیرغم تفاوت نظرهای اولیه، نمایندگان دو طرف در مصر حضور دارند. رئیس سازمان اطلاعات مرکزی ایالات متحده (سیا) که از دیپلمات‌های کارکشته آمریکایی بوده نیز در مصر است. قبل از آن قیمت نفت «برنت» بالاتر از ۹۰ دلار به ازای هر بشکه بود. کاهش ۲ میلیون بشکه‌ای تولید نفت خام توسط ائتلاف «اوپک پلاس» نیز همچنان برقرار بوده که قیمت نفت را استوار نگاه می‌دارد. وزرای نفت و انرژی «اوپک پلاس» در اول ژوئن ۲۰۲۴ (۱۲ خرداد) در وین گرد هم خواهند آمد. پیش‌بینی کارشناسان این است که همچنان کاهش تولید ۲ میلیون بشکه در روز تصویب خواهد شد. برخی از کشورها مانند امارات عربی متحده با دیگر کشورها همراهی نمی‌کنند که در بخش بعدی به آن پرداخته خواهد شد.

بهای نفت خام «وست تگزاس اینترمدییت» نیز به ۷۸,۱۱ دلار به ازای هر بشکه رسید که کمترین از میانه ماه مارس است. هنوز مشخص نیست که فدرال رزرو نیویورک نرخ بهره بانکی را تغییر می‌دهد یا خیر. امری که می‌تواند به سرمایه‌گذاری بیشتر و یا کمتر در انرژی‌های فسیلی متعارف و غیرمتعارف بیانجامد. ذخایر نفت استراتژیک (SPR) ایالات متحده نیز در هفته قبل لبریز شده و مشخص نیست که آیا چین همچنان به مقدار نفت خام بیشتری در بقیه سال ۲۰۲۴ احتیاج دارد یا نه. کاهش واردات چین نیز در هفته قبل در بازار نفت خام و فرآورده تأثیر منفی گذاشت.

گاز طبیعی در هنری هاب در آمریکای شمالی به قیمت ۲,۱۴ دلار به ازای هر میلیون واحد حرارتی انگلیسی (بی تی یو) فروخته شد. بهای گاز طبیعی در روتردام هلند با افزایش قیمت به ۹,۷۰ دلار به ازای هر میلیون بی تی یو رسید. بهای همین مقدار از گاز طبیعی مایع شده در ساحل کره و ژاپن به ۱۰,۴۱ دلار به ازای هر میلیون بی تی یو کاهش یافت.

➤ **امارات عربی متحده به دنبال افزایش تولید نفت خام:** براساس گزارش «اوپک پرایس»، امارات عربی متحده دیگر به ضرورت کاهش تولید «اوپک پلاس» باور ندارد و به دنبال افزایش تولید است. در حالیکه بازار جهانی نفت، مشتاقانه منتظر تصمیم «اوپک پلاس» و تغییر بالقوه در استراتژی کاهش تولید فعلی است، بیشتر نگاه‌ها به عربستان سعودی دوخته شده است. با این حال، یک بازیگر جدید وجود دارد که در حال حاضر به تغییر چشمگیر استراتژی تولید بدون تأیید «اوپک»، اشاره می‌کند. در حال حاضر گمانه‌زنی‌های رسانه‌ای حاکی از آن است که «شرکت نفت ابوظبی (ADNOC)» سرگرم بررسی افزایش تولید به حدود ۴,۸۵ تا ۴,۸۷ میلیون بشکه در روز است که استراتژی فعلی «اوپک» را نقض می‌کند. این حرکت تعجب‌آور نیست؛ زیرا «ادنوک»، سرمایه‌گذاری هنگفتی را در توسعه ظرفیت تولید خود انجام داده که تاکنون، به دلیل پایبندی ابوظبی به تصمیم‌های «اوپک»، محدود شده است. براساس اظهارات منابع رسمی، ظرفیت کل تولید در حال حاضر ۴,۵ میلیون بشکه در روز است اما انتظار می‌رود که افزایش یابد و احتمالاً به زودی به ۵ میلیون بشکه در روز می‌رسد. هدف تولید ۴,۸۵ میلیون بشکه در روز در فاصله مه تا ژوئن سال ۲۰۲۴، نرخ بالایی بوده اما شدنی است. امارات عربی متحده، به وضوح نیاز به این افزایش تولید یک‌جانبه نفت خام را احساس می‌کند. «ادنوک» خود را به‌عنوان یک شرکت بزرگ بین‌المللی ملی نفت با هدف رقابت با هفت خواهران نفتی جهان معرفی می‌کند. با وجود پیامدهای احتمالی تصمیم یک‌جانبه ابوظبی در «اوپک»، بازیگران مهم در بازار بین‌المللی نفت، ممکن است رویکرد عدم مداخله را در پیش بگیرند. «صندوق بین‌المللی پول» بر ضرورت حجم تولید و درآمد بیشتر در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا تأکید کرده است. عربستان سعودی، به‌خصوص برای نیازهای بودجه‌ای دولت خود، به قیمت بسیار بالاتر نفت نیاز دارد.

➤ **افزایش صادرات نفت خام ایران:** براساس آماری که «صندوق بین‌المللی پول» از اقتصاد ایران منتشر کرده است، بخش نفت در اقتصاد ایران در سال گذشته میلادی رشد قابل توجه ۱۵ درصدی را ثبت کرد. براساس گزارش نهاد مذکور بخش نفتی اقتصاد ایران در سال ۲۰۲۱ رشد ۱۰,۱ درصدی، در سال ۲۰۲۲ رشد ۱۰ درصدی و در سال ۲۰۲۳ رشد ۱۵ درصدی را تجربه کرده است. براساس آمارهای «صندوق بین‌المللی پول»، تولید نفت ایران در سال ۲۰۲۳ نسبت به سال پیش از آن روزانه ۵۰۰ هزار بشکه افزایش یافته است و به ۳ میلیون

و ۱۰۰ هزار بشکه در روز رسید؛ همچنین پیش‌بینی می‌شود تولید نفت ایران در سال ۲۰۲۴ هم با افزایش روزانه ۱۰۰ هزار بشکه، به ۳ میلیون و ۲۰۰ هزار بشکه در روز برسد. تولید گاز ایران نیز از روزانه معادل ۴,۸ میلیون بشکه نفت در سال ۲۰۲۲، به معادل روزانه ۵ میلیون و ۱۰۰ هزار بشکه در سال ۲۰۲۳ رسیده است و براساس پیش‌بینی «صندوق بین‌المللی پول»، این رقم در سال ۲۰۲۴ با افزایش ۳۰۰ هزار بشکه‌ای به ۵ میلیون و ۴۰۰ هزار بشکه نفت معادل در روز خواهد رسید. براساس گزارش مذکور، ایران روزانه یک میلیون و ۴۰۰ هزار بشکه در سال ۲۰۲۳ نفت صادر کرده که ۵۰۰ هزار بشکه نسبت به سال قبل افزایش داشته و انتظار می‌رود در سال جاری میلادی نیز با افزایش روزانه ۱۰۰ هزار بشکه، به یک میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه در روز برسد. ایران در سال ۲۰۲۳ روزانه به‌طور میانگین معادل ۳۰۰ هزار بشکه نفت خام، گاز طبیعی صادر کرده است که انتظار می‌رود همین رقم در سال ۲۰۲۴ نیز تکرار شود.

➤ **امیدواری نسبت به مذاکرات آتش‌بس در خاورمیانه:** براساس گزارش «رویترز»، با وجود ادامه حمله به کشتی‌های تجاری در دریای سرخ، مذاکرات خاورمیانه و امیدواری به برقراری آتش‌بس بین حماس و اسرائیل سبب شد قیمت‌های نفت کاهش یابد. این در حالی است که سرمایه‌گذاران منتظر نشانه‌هایی از نتیجه نشست فدرال رزرو ایالات متحده درباره نرخ بهره بانکی نیز هستند. «بیپ جون رانگ» تحلیلگر بازار در مؤسسه آی.ان.جی، گفت: «مذاکرات کنونی برای برقراری آتش‌بس احتمالی بین حماس و اسرائیل، فعالان بازار را به سمت کاهش بیشتر صرف ریسک ژئوپلیتیک در قیمت‌های نفت سوق داده است، حال آنکه نشست آتی فدرال رزرو همچنین ابهام‌های کوتاه‌مدتی را ایجاد می‌کند.» وی افزود: «حفظ نرخ بالای بهره بانکی برای مدت طولانی می‌تواند سبب افزایش بیشتر ارزش دلار ایالات متحده شود و در عین حال خطرهایی را برای چشم‌انداز تقاضای نفت ایجاد کند.» از سوی دیگر ادامه حمله حوثی‌های یمن به کشتی‌ها در جنوب مسیر تجاری کانال سوئز از افت قیمت نفت جلوگیری کرده و در صورت صحت پیش‌بینی فعالان بازار مبنی بر ایجاد اختلال در عرضه نفت خام، ریسک افزایش می‌یابد. تورم در ایالات متحده انتظار بازار را برای هرگونه کاهش نرخ بهره از بین می‌برد و می‌تواند ارزش دلار را بالا برده و تقاضای نفت را مختل کند. در چنین شرایطی برخی سرمایه‌گذاران با احتیاط پیش‌بینی می‌کنند فدرال رزرو نرخ بهره بانکی را در سال‌های ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ یک‌چهارم درصد افزایش دهد.

➤ **افزایش تقاضای نفت خام هند:** هند که سومین واردکننده و مصرف‌کننده بزرگ نفت خام در جهان است، خرید نفت را در آوریل نسبت به ماه‌های قبل، ۱۳ تا ۱۷ درصد افزایش داد. پالایشگاه‌های هندی از زمان آغاز جنگ اوکراین در فوریه سال ۲۰۲۲ که باعث شد غرب، مسکو را هدف تحریم‌های گسترده‌ای قرار دهد، مشتری نفت روسیه شده‌اند. آمارها نشان می‌دهد که روسیه در آوریل، بزرگ‌ترین صادرکننده نفت به هند بوده و پس از آن، کشورهای عراق و عربستان سعودی در رتبه‌های دوم و سوم ایستاده‌اند. طبق آمار شرکت مالی LSEG، انتظار می‌رود واردات نفت از روسیه به هند در ماه مه، به ۱,۱ میلیون بشکه در روز در مقایسه با ۱,۷۵ میلیون بشکه در روز کاهش پیدا کند. از سوی دیگر براساس گزارش «رویترز»، در سال مالی ۲۰۲۳-۲۴ که در ۳۱ مارس به پایان رسید، سهم نفت خاورمیانه از کل واردات نفت به هند به ۴۶ درصد رسید که پایین‌ترین رکورد از سال مالی ۲۰۰۱-۰۲ بوده و در مقایسه با ۵۵ درصد سهم نفت خاورمیانه در سال مالی قبلی، کمتر است. علت اصلی این کاهش، افزایش خرید نفت از روسیه بوده که به‌تنهایی، در حدود ۳۵ درصد از کل واردات نفت به هند در سال مالی ۲۰۲۳-۲۴، سهم داشت. براساس گزارش «رویترز»، نفت روسیه به‌دلیل اینکه با تخفیف عرضه می‌شود، ارزان‌تر از گریدهای نفتی مشابه در آسیا است اما گفته می‌شود پالایشگاه‌های هندی حاضر نیستند نفت روسیه را که با نفتکش‌های شرکت «سوفکامفلوت» حمل شده است، دریافت کنند زیرا نگران نقض تحریم‌های واشنگتن علیه روسیه هستند.

➤ **کاهش صادرات نفت خام روسیه:** صادرات نفت خام روسیه در هفت روز منتهی به ۲۸ آوریل، برای دومین هفته متوالی کاهش یافت و کشتی‌های کمتری، بندر پرمورسک در دریای بالتیک و کازمینو در اقیانوس آرام را ترک کردند. میانگین چهار هفته‌ای صادرات نفت روسیه هم کاهش یافت. با وجود کاهش مذکور، صادرات نفت روسیه بالاتر از میانگین صادرات از ابتدای سال ۲۰۲۴ تاکنون بوده است زیرا پالایش داخلی نفت به‌دلیل آسیب دیدن پالایشگاه‌های نفت در حملات پهپادی اوکراین و ورود آن‌ها به فصل تعمیرات، همچنان محدود مانده است. از سوی دیگر روسیه، تلاش‌ها برای تضعیف تحریم‌های غربی علیه ناوگان نفتکش این کشور را مضاعف کرده است. در چنین شرایطی هند ممکن است مجدداً محموله‌هایی را که با کشتی‌های متعلق به شرکت کشتیرانی تحریم شده «سوفکامفلوت» تحویل داده می‌شوند، بپذیرد. یک نفتکش شرکت «سوفکامفلوت» که

حامل نفت اورال است، برای نخستین بار در چند ماه گذشته، به سوی بندر هندی پارادیپ در حرکت است. هفته گذشته هم یک محموله نفت کوره به بندر سیکا تحویل داده شد. روسیه همچنین نفتکش‌هایی را که از سوی وزارت خزانه‌داری ایالات متحده تحریم شده‌اند، به فعالیت برمی‌گرداند. کشتی «اس سی اف پریموری» که در اکتبر به دلیل نقض سقف قیمت «گروه هفت» از سوی واشنگتن شناسایی شده بود، هفته گذشته محموله نفت اورال را در نوروسیسک در دریای بالتیک بارگیری کرد و به سمت کانال سوئز حرکت کرده است. این نخستین نفتکش تحت تحریم است که نفت روسیه را بارگیری کرده و ممکن است زمینه را برای فعالیت نفتکش‌های تحت تحریم دیگر هموار کند. این اقدامات در حالی صورت می‌گیرد که یک سازمان در قلب صنعت بیمه جهانی اعلام کرد اعمال سقف قیمت برای فروش نفت روسیه، به میزان فزاینده‌ای دشوار شده است. ارزش ناخالص صادرات نفت روسیه در چهار هفته منتهی به ۲۸ آوریل، حدود ۳۸ میلیون دلار کاهش یافت و به ۱,۹۲ میلیارد دلار در هفته نسبت به دوره منتهی به ۲۱ آوریل رسید. ارزش ناخالص صادرات در هفت روز منتهی به ۲۸ آوریل، به ۱,۸ میلیارد دلار در مقایسه با ۱,۸۹ میلیارد دلار در هفته قبل از آن، کاهش یافت. در چهار هفته نخست از زمانیکه سقف قیمت کشورهای عضو «گروه هفت» در اوایل دسامبر سال ۲۰۲۲ به اجرا درآمد، صادرات نفت روسیه به رکورد اندک ۹۳۰ میلیون دلار در هفته کاهش یافته بود اما اندکی بعد، احیاء شد.

➤ **کاهش تولید نفت خام «اوپک»:** براساس نتایج نظرسنجی «رویترز»، تولید نفت خام «اوپک» در آوریل، به ۲۶,۴۹ میلیون بشکه در روز رسید که ۱۱۴ هزار بشکه در روز کمتر از سطح تولید سازمان مذکور در مارس بود. نظرسنجی مذکور بر مبنای آمار کشتیرانی و اطلاعات منابع صنعتی است. طبق آمار منابع ثانویه، تولید کشورهای عراق، نیجریه، ونزوئلا، امارات عربی متحده و لیبی در مارس کاهش یافت و نیجریه بزرگ‌ترین کاهش را تجربه کرد. در حالیکه عربستان سعودی و ایران، بزرگ‌ترین افزایش تولید را داشتند. شایان ذکر است که گزارش بازار نفت ماهانه رسمی دبیرخانه اوپک که آمار آوریل را اعلام می‌کند، ۱۴ مه منتشر می‌شود. اعضاء ائتلاف «اوپک پلاس»، کاهش تولید جدیدی را از ابتدای سال ۲۰۲۴ آغاز کرده‌اند تا ریسک مزاد عرضه جهانی نفت را خنثی کنند و در مارس با تمدید این کاهش تولید تا پایان ژوئن، موافقت کردند. عراق و قزاقستان، پیش از این متعهد شدند سهمیه تولید خود را به طور کامل رعایت و مزاد تولید ماه‌های گذشته را جبران کنند. براساس گزارش «اوایل پرایس»، نشست بعدی گروه نظارتی مشترک وزیران اوپک پلاس در اول

ژوئن برگزار خواهد شد. عربستان سعودی پیش از این تصمیم برای تمدید کاهش تولید تا پایان ژوئن را یک اقدام احتیاطی برای حمایت از ثبات و توازن بازارهای نفت خوانده بود.

➤ **افزایش قیمت نفت خام عربستان سعودی برای مشتریان آسیایی:** عربستان سعودی به عنوان بزرگترین صادرکننده نفت دنیا احتمالاً قیمت رسمی فروش تمام درجات نفتی خود به آسیا را در ماه ژوئن تا بالاترین رقم طی ۵ ماه گذشته افزایش می‌دهد. قیمت رسمی فروش گرید سبک عربستان سعودی احتمالاً ۷۰ تا ۹۰ سنت افزایش یافته و به ۳ دلار به ازای هر بشکه بالاتر از شاخص عمان/دبی می‌رسد که بالاترین رقم از ماه ژانویه است. همچنین تحلیلگران «رویترز» انتظار دارند قیمت رسمی فروش نفت متوسط و نفت سنگین عربستان سعودی نیز به دلیل کمبود عرضه در بحبوحه کاهش تولید «اوپک پلاس» افزایش یابد. از سوی دیگر عرضه بالای نفت خام سبک و حاشیه‌های پایین سوددهی نفتا احتمالاً افزایش قیمت نفت فوق سبک عرب را بین ۳۰ تا ۵۰ سنت در ماه ژوئن نگه می‌دارد. قیمت‌های رسمی فروش نفت عربستان سعودی معمولاً پنجم هر ماه منتشر شده و قیمتگذاری نفت ایران، کویت و عراق را مشخص می‌کند، یعنی حدود ۹ میلیون بشکه در روز فروش نفت به آسیا را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

➤ **سقوط اکتشاف‌های جهانی نفت خام و گاز طبیعی:** نتایج اکتشاف جهانی نفت خام و گاز طبیعی در سال میلادی گذشته، به معادل ۵ میلیارد بشکه نفت خام کاهش و همزمان، هزینه‌های اکتشاف نزدیک به دو برابر افزایش یافت. براساس گزارش «مجمع کشورهای صادرکننده گاز»، ۶۰ درصد از معادل ۵ میلیارد بشکه، اکتشاف نفتی جدید و مابقی آن، اکتشافات گازی بوده است. این ۵ میلیارد بشکه معادل نفت خام در مقایسه با معادل ۱۰٫۵ میلیارد بشکه نفت اکتشاف شده در سال ۲۰۲۲، کاهش نشان می‌دهد و استدلال‌های «اوپک» را تأیید می‌کند که با وجود رشد تقاضا، صنعت نفت و گاز به میزان کافی در تولید، سرمایه‌گذاری نمی‌کند. «اوپک»، علت این روند را دلسردی سرمایه‌گذار از مواضع آژانس‌های پیش‌بینی‌کننده و دولت‌های حامی گذار انرژی، می‌داند. از سوی دیگر افزایش هزینه هم در کاهش نرخ سرمایه‌گذاری مؤثر بوده است. «مجمع کشورهای صادرکننده گاز» گزارش کرد هزینه اکتشاف معادل هر بشکه نفت خام در سال ۲۰۲۳ برای گاز طبیعی، به ۵٫۳ دلار در مقایسه با ۲٫۶ دلار در سال ۲۰۲۲، افزایش یافته است. براساس گزارش نهاد مذکور، هزینه‌های اکتشاف برای نفت خام نیز به طور قابل توجهی افزایش یافته و از ۳٫۵ دلار در سال ۲۰۲۲، به ۸٫۸ دلار رسیده است که می‌تواند به دلیل انجام اکتشافات جدید در بلوک‌های فراساحلی در آب‌های عمیق باشد. گزارش «مجمع کشورهای

صادرکننده گاز» نشان می‌دهد ۴۱ درصد از اکتشافات جدید در سال میلادی گذشته، در آب‌های فوق عمیق و ۳۰ درصد در قسمت آب‌های عمیق انجام شده است. از نظر توزیع جغرافیایی اکتشافات جدید، بزرگ‌ترین بخش از اکتشافات جدید در سال ۲۰۲۳، در آسیا با ۳۲ درصد انجام شد و پس از آن آمریکای لاتین (۲۱ درصد) در جایگاه دوم و اروپا و آفریقا هر کدام با ۱۱ درصد، به صورت مشترک در رتبه سوم قرار گرفتند. براساس گزارش «اویل پرایس»، افزایش هزینه‌های اکتشاف و چالش‌های موجود در یافتن منابع جدید نفت و گاز، ممکن است باعث کاهش رشد سرمایه‌گذاری در این بخش شود و نگرانی‌هایی را که اکنون به طور منظم توسط «اوپک» از کسری ساختاری در حال ظهور در بازارهای نفت ابراز می‌شود، تشدید کند، در حالیکه تقاضا برای نفت همچنان در مسیر رشد قرار دارد.

➤ **هشدار «بانک جهانی» در خصوص نفت ۱۰۰ دلاری.** براساس گزارش «گاردین»، «بانک جهانی» هشدار داد افزایش تنش‌ها در خاورمیانه، ممکن است قیمت نفت را به بالای ۱۰۰ دلار به ازای هر بشکه برساند و روند نزولی اخیر تورم جهانی را معکوس کند. این مؤسسه مالی مستقر در واشنگتن اعلام کرد کاهش اخیر قیمت‌های کالا حتی پیش از تحولات اخیر خاورمیانه، روند یکنواختی پیدا کرده و تصمیم برای کاهش نرخ بهره را برای بانک‌های مرکزی، دشوار کرده بود. «بانک جهانی» پیش از این، پیش‌بینی کرده بود میانگین قیمت هر بشکه نفت خام در سال میلادی جاری، به ۸۴ دلار به ازای هر بشکه می‌رسد. در گزارش بازارهای کالای بانک جهانی آمده است که مختل شدن ملایم عرضه نفت ناشی از تنش‌های ژئوپلیتیکی، ممکن است قیمت نفت «برنت» را در سال جاری میلادی به ۹۲ دلار به ازای هر بشکه افزایش دهد اما در صورت اختلال شدیدتر عرضه، قیمت نفت از مرز ۱۰۰ دلار در هر بشکه عبور خواهد کرد و تورم جهانی در سال ۲۰۲۴ را به میزان یک درصد افزایش می‌دهد. «ایندرمیت گیل» اقتصاددان ارشد بانک جهانی، گفت: «تورم جهانی، شکست ناپذیر مانده است. کلید اصلی کاهش تورم، کاهش قیمت کالاها است که به مانع برخورد کرده است. این به معنای بالاتر از حد انتظار ماندن تورم در سال جاری میلادی و آینده است. دنیا در مقطع آسیب‌پذیری قرار دارد. یک شوک انرژی بزرگ می‌تواند بخش عمده پیشرفت حاصل شده در کاهش تورم طی دو سال گذشته را تضعیف کند.» از سوی دیگر تشدید تنش‌های ژئوپلیتیکی، می‌تواند قیمت گاز طبیعی، کود، و مواد غذایی را نیز بالا ببرد.

تغییر مسیر چین از «سه‌گانه قدیمی» به «سه‌گانه جدید»

علیرغم آنکه چین حدود ۵۵ درصد زغال‌سنگ دنیا را به تنهایی مصرف می‌کند، در بخش توسعه تجدیدپذیرها هم بسیار پیشرو بوده است. در سال ۲۰۲۳، سهم چین از تولید انرژی برق‌آبی دنیا بیش از ۳۰ درصد و در بخش انرژی خورشیدی و بادی بیش از ۴۰ درصد دنیا بوده که در هر دو بخش، رتبه اول دنیا را در اختیار دارد. اما این همه ماجرا نیست. چین، فرصت توافقات اقلیمی را قدر دانسته و تلاش کرده توسعه اقتصادی خود را از این طریق تداوم ببخشد. چرخش چین به سمت صنایع سبز با فناوری پیشرفته به‌عنوان محرک‌های اصلی رشد اقتصادی در حال افزایش است و کارشناسان پیش‌بینی می‌کنند که «سه‌گانه جدید» یعنی فتوولتائیک، باتری‌های لیتیوم یونی، و خودروهای برقی نقشی اساسی در شکل‌دهی چشم‌انداز اقتصادی این کشور ایفاء خواهند کرد. در این گزارش به بررسی روند تغییر مسیر چین خواهیم پرداخت.

۱- چین به‌عنوان بزرگ‌ترین مصرف‌کننده انرژی و بزرگ‌ترین تولیدکننده دی‌اکسیدکربن دنیا موقعیت ویژه‌ای در توافقات اقلیمی و توسعه انرژی سبز پیش‌روی خود دیده و در این مسیر، رکوردهای فراوانی ثبت کرده است. در سبد مصرف انرژی چین، زغال‌سنگ با سهم ۵۶ درصدی مهم‌ترین حامل انرژی تأمین‌کننده نیازهای این کشور است و همین سهم، گویای وضعیت تولید کربن چین است. چین اعلام کرده در سال ۲۰۳۰ به نقطه اوج تولید کربن می‌رسد و پس از آن حرکت به سمت «صفر خالص» را با جدیت بیشتری دنبال می‌کند تا در سال ۲۰۶۰ به وضعیت «کربن‌خنثی» دست پیدا کند. البته، چین این حرکت تئوآمان برای مصرف بالاتر انرژی‌های فسیلی و افزایش سهم انرژی سبز را از چند سال پیش آغاز کرده است.

۲- با وجود تبلیغات فراوان درباره وضعیت بخش املاک و مستغلات و اعلام ورشکستگی گول ساخت‌وساز چین یعنی «اورگرند»، پیشرفت سریع «سه‌گانه جدید» حس اعتماد و پویایی جدیدی را به دومین اقتصاد بزرگ جهان تزریق کرده است. در چنین شرایطی انتظار می‌رود این صنایع هم باعث رشد اقتصادی چین شوند و هم توسعه نیروهای مولد جدید را تقویت کنند. بنابراین، زمینه‌ساز تغییر به سمت توسعه اقتصادی با کیفیت بالا می‌شوند

که یکی از اهداف اصلی برنامه پنج‌ساله چهاردهم چین است. این سه‌گانه جدید صنعت چین، جایگزین صنایع سنتی «سه‌گانه قدیمی» یعنی مبلمان، پوشاک و لوازم خانگی شده‌اند.

۳- داده‌های رسمی، منعکس‌کننده تغییر و رشد قابل توجهی در بخش تولید و صادرات «سه‌گانه جدید» با فناوری پیشرفته است. مطابق آمار اداره کل گمرک چین، صادرات «سه‌گانه جدید» در سال ۲۰۲۳ به ۱,۰۶ تریلیون یوان (۱۴۷ میلیارد دلار) رسید که نسبت به سال گذشته حدود ۳۰ درصد افزایش داشت. رشد سریع چین در این سه بخش با سیاست‌های صنعتی مطلوب، تخصیص منابع مالی مناسب و حمایت قوی از این صنایع مرتبط است. البته شاید این سه‌گانه خیلی سریع نتواند به صورت کامل جایگزین تولید ناخالص داخلی بخش مسکن شود. چراکه جایگزینی بخش مسکن که عموماً سهم ۲۰ تا ۲۵ درصدی تولید ناخالص داخلی را در سال‌های رونق خود، ثبت می‌کرد، کار سختی است. اما چون این سه بخش هنوز سهم بسیار کمی از تولید ناخالص داخلی کشور را تشکیل می‌دهند، انتظار می‌رود تقاضای بلندمدت، برقرار باقی بماند و این «سه‌گانه جدید» به دلیل افزایش بهره‌وری و افزایش سهمی که در اقتصاد خواهند داشت، رشد و رونق خوبی ثبت کنند.

۴- برآوردها می‌گویند «سه‌گانه جدید» تا سال ۲۰۲۷، عقب‌نشینی بخش‌های سنتی‌تر مانند ساخت‌وساز و املاک را جبران خواهند کرد. مسیر آینده این بخش نیز پایدارتر به نظر می‌رسد. چراکه چین منابع تولیدی، سرمایه و کارگران کمتری در بخش املاک و مستغلات خواهد داشت و می‌تواند تمرکز بیشتری بر منابع تولیدی در بخش‌هایی مانند خودروهای برقی داشته باشد که در آنها چشم‌انداز رشد بسیار قوی وجود دارد. چنانکه پیش‌تر گفته شد، صنعت چین از «سه‌گانه قدیمی» به «سه‌گانه جدید» تغییر جهت داده است و رشد اقتصادی سال ۲۰۲۳ مرهون این تغییر است. سال ۲۰۲۳ رشد سرمایه‌گذاری در بخش تولید ۹ درصد و رشد سرمایه‌گذاری در بخش تولید برق و حرارت، ۲۳ درصد بوده است که بخش عمده آن نیز بر پایه انرژی پاک بوده است. سال ۲۰۲۳ بخش انرژی‌های پاک ۱۱,۴ تریلیون یوان (۱,۶ تریلیون دلار) به اقتصاد چین کمک کردند که نسبت به سال قبل ۳۰ درصد افزایش داشت. بدین ترتیب، بخش انرژی‌های پاک، بزرگ‌ترین محرک رشد اقتصادی چین بود و ۴۰ درصد از رشد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۳ را به خود اختصاص داد.

این بدان معناست که انرژی پاک ۹ درصد از تولید ناخالص داخلی چین در سال ۲۰۲۳ را به خود اختصاص داده است که نسبت به سهم ۷,۲ درصدی آن در سال ۲۰۲۲ افزایش یافته است.

۵- بدون رشد بخش انرژی‌های پاک، هدف‌گذاری رشد تولید ناخالص داخلی «حدود ۵ درصدی» حاصل نمی‌شد و به جای ۵,۲ درصد، تنها ۳ درصد افزایش می‌یافت. افزایش سرمایه‌گذاری در انرژی پاک در حالی رخ می‌دهد که سرمایه‌گذاری در بخش املاک و مستغلات چین برای دومین سال متوالی کاهش یافته است. سرمایه‌گذاری در بخش املاک و مستغلات در سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ به ترتیب ۱۰ و ۹ درصد کاهش یافته است. این تغییر، صنعت انرژی پاک را نه تنها به عنوان بخش مهمی از تلاش‌های مرتبط با سیاست‌های حوزه انرژی و آب‌وهوایی چین، بلکه در سیاست اقتصادی و صنعتی گسترده‌تر این کشور قرار می‌دهد. اهمیت روزافزون این صنایع جدید به چین سهم اقتصادی قابل توجهی در گذار جهانی به فناوری‌های انرژی پاک می‌دهد.

۶- «سه‌گانه جدید» صنعتی چین بسیار هوشمندانه، طراحی، حمایت، و اجرایی شده است. چین در شرایطی برای تداوم رشد اقتصادی خود، سراغ حوزه انرژی‌های پاک رفته است، که زمینه بین‌المللی آن نیز فراهم است. عموم کشورهای دنیا و همه اقتصادهای بزرگ متعهدند که برای جلوگیری از گرمایش زمین و تغییرات اقلیمی تا سال‌های ۲۰۵۰ و ۲۰۶۰ به وضعیت «کربن خنثی» برسند و مسیری که برای حصول این نتیجه باید طی شود، همان مسیری است که چین با قدرت زیادی در آن حرکت می‌کند. بنابراین در حالت عادی، ایالات متحده و هم‌پیمانانش نباید در این مسیر سنگ‌اندازی کنند و موضع تهاجمی داشته باشند و حتی باید از آن حمایت کنند. اما ایالات متحده و شرکایش در حال دامن زدن به روایت «مازاد ظرفیت» چین هستند و ادعا می‌کنند که ظرفیت تولید چین در «سه‌گانه جدید» صنعت از تقاضای جهانی فراتر رفته است. چین در پاسخ می‌گوید مردم جهان به محصولات سبز نیاز دارند و چین آن‌ها را تأمین می‌کند. از دیدگاه بخش تقاضا، صنعت انرژی جدید چین با ارائه محصولات سبز مقرون‌به‌صرفه، استانداردهای زندگی و رفاه مردم را در سراسر جهان افزایش می‌دهد.

۷- گزارش «خالص انتشار صفر تا سال ۲۰۵۰» که توسط «آژانس بین‌المللی انرژی» منتشر شده، اشاره می‌کند که دستیابی به هدف خالص انتشار صفر تا سال ۲۰۵۰ نیازمند «تحول کامل سیستم‌های انرژی» با «استقرار فوری و گسترده» فناوری‌های انرژی پاک است. این بدان معناست که تا سال ۲۰۳۰، انرژی فتوولتائیک‌های خورشیدی باید سالانه به ۶۳۰ گیگاوات برسد و وسایل نقلیه الکتریکی بیش از ۶۰ درصد از فروش جهانی خودرو را تشکیل دهند. علیرغم اینکه چین تولیدکننده بزرگ پنل‌های خورشیدی و خودروهای برقی است، ظرفیت چین هنوز از تقاضای روزافزون جهان برای محصولات سازگار با محیط‌زیست لازم برای دستیابی به هدف تعیین‌شده در توافقنامه پاریس کمتر است.

۸- چین در سال ۲۰۲۳ رکورد جدیدی در افزایش ظرفیت انرژی خورشیدی برجا گذاشت. در این سال، ۲۱۷ گیگاوات ظرفیت جدید اضافه شد. سال ۲۰۲۲ نیز چین، با افزایش ظرفیت ۸۷,۴ گیگاوات انرژی خورشیدی رکورد افزایش ظرفیت دنیا را به نام خود ثبت کرده بود. با این ارقام جدید، مجموع ظرفیت برق خورشیدی چین به حدود ۶۱۰ گیگاوات رسید که بیش از نصف آن در همین دو سال ایجاد شده است. در فصل اول سال ۲۰۲۴ نیز حدود ۴۶ گیگاوات دیگر به این ظرفیت اضافه شده تا رقم تجمعی ظرفیت فتوولتائیک چین به حدود ۶۶۰ گیگاوات برسد. مجموع ظرفیت انرژی خورشیدی دنیا در پایان سال ۲۰۲۳ حدود ۱۵۴۰ گیگاوات بوده است. بنابراین، چین به‌تنهایی، حدود ۴۰ درصد ظرفیت دنیا در این بخش را به خود اختصاص داده است.

۹- در بخش خودروهای برقی نیز تولیدکنندگان چینی، موفقیت‌های جدیدی آفریده‌اند و به‌عنوان نمونه BYD توانسته «تسلا» را پشت سر بگذارد. سال ۲۰۲۳ در چین ۹,۶ میلیون دستگاه تولید شده و بیش از ۸ میلیون و ۳۰۰ هزار دستگاه خودروی جدید در چین فروخته شده است. بنابراین، فقط یک میلیون و ۲۰۰ هزار خودروی برقی از چین صادر شده که در مقایسه با فروش داخل چین، عدد بالایی به‌نظر نمی‌رسد و بحث مازاد ظرفیت را منتفی می‌کند. صنعت باتری‌های لیتیومی چین نیز در بحبوحه تقاضای فوق‌العاده از سوی صنایع خودروهای الکتریکی و انرژی‌های تجدیدپذیر رشد سریعی را تجربه می‌کند. سرمایه‌گذاری در بخش باتری‌ها در سال ۲۰۲۳ بیش از دو برابر شد و به ۷۵ میلیارد یوان (حدود ۱۱ میلیارد دلار) رسید. چین برای شش سال متوالی بزرگ‌ترین مصرف‌کننده

باتری‌های لیتیوم یونی دنیا بوده است. این کشور پادشاه بلامنازع تولید باتری در جهان است و بزرگ‌ترین تولیدکننده باتری در چین، شرکت فناوری CATL به‌تنهایی حدود ۳۵ درصد از بازار جهانی باتری لیتیوم یونی را در اختیار دارد. در زمینه ماژول‌های باتری خورشیدی، شرکت‌های چینی حدود ۷۱ درصد از سهم بازار جهانی را در اختیار دارند.

۱۰- در برنامه پنج‌ساله چهاردهم چین، چند توصیه کلیدی درباره «مرحله، فلسفه و استراتژی جدید توسعه چین» مطرح شده است و متناسب با آن از سال ۲۰۲۰ مدل توسعه با سرعت بالا در حال گذار به سمت یک مدل با کیفیت بالا بوده و نوآوری و حفاظت از محیط زیست نیز فلسفه جدید توسعه در چین عنوان شده است. متناسب با این توصیه‌های کلیدی، برنامه پنج‌ساله چهاردهم چین به توسعه انرژی‌های جدید اهمیت زیادی می‌دهد. در این توصیه‌ها، جنبه‌های اصلی برنامه‌ریزی انرژی جدید شامل تقویت توسعه صنایع استراتژیک نوظهور مانند منابع انرژی جدید و خودروهای الکتریکی، تسریع در توسعه کم‌کربن، تسهیل استفاده ایمن و کارآمد از انرژی پاک و کم‌کربن، و تهیه برنامه عملیاتی برای رسیدن به حداکثر میزان انتشار کربن تا سال ۲۰۳۰ به چشم می‌خورد و انرژی‌های تجدیدپذیر، محرک اصلی رشد اقتصادی چین معرفی شده است. بنابراین، چین کاملاً آگاهانه و عملگرایانه در مسیر تغییر پارادایم صنعتی و صادراتی خود از سه‌گانه قدیمی به سه‌گانه جدید است.